

Basteicafé 11 oktober 2018

Vissen in de Waal

Visserij en visrechten in een ver verleden

Drs. Aafke Groustra-Werdekker

De Waal leverde eeuwenlang voedsel voor grote groepen van de bevolking. De visstand kende echter hoogte- en dieptepunten. In de Middeleeuwen kwamen tenminste dertig soorten vis in de rivieren voor. Tussen 1450 en 1500 vermeldden kronieken en stadsrekeningen de teruggang van zalm, steur en elft. De visstand bleef daarna nog een eeuw teruglopen. Herstel vond eerst plaats in de zeventiende eeuw.

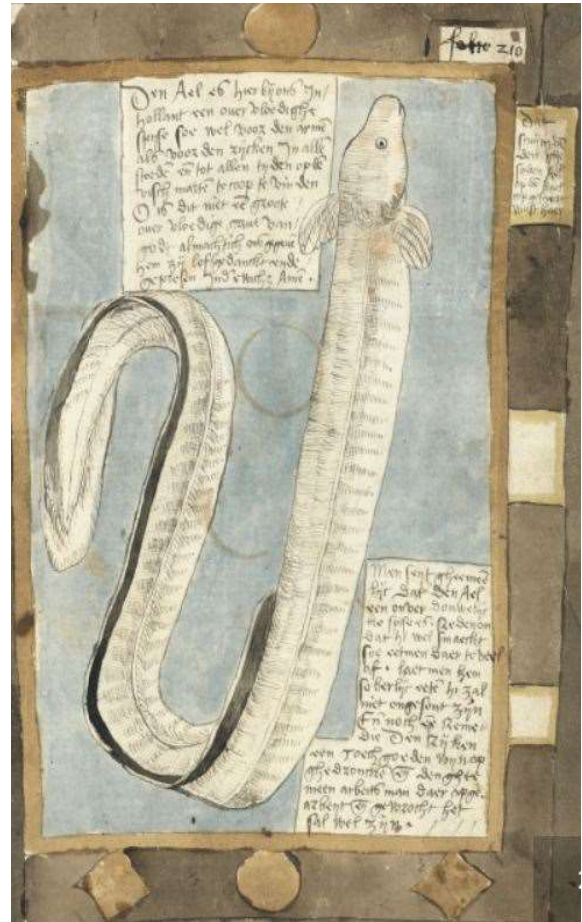
Vissen in de rivieren viel in de Middeleeuwen onder de rechten van de Gelderse graven/hertogen. Tijdens de Opstand tegen Spanje (1568-1648) namen de Staten van Gelderland de rechten zelf in handen. Het visrecht en het vissen in de Waal was eeuwen lang verpacht aan een stoet van eigenaren en gebruikers.

In de Europese rivieren liep de visstand tussen 1750 en 1850 langzaam terug. Tijdgenoten zagen de oorzaak aanvankelijk in de strenge winters tussen 1794 en 1813.

Belangrijker bleek overbevissing dicht bij de kust zodat de trekvissen als zalm, paling en steur niet of nauwelijks meer in de rivieren voorkwamen. In 1885 werd het zogeheten Zalmverdrag getekend tussen Nederland, Duitsland en Zwitserland om hieraan paal en perk te stellen. Kanalisatie van de grote waterwegen, aanleg van sluizen, toename gemotoriseerde scheepvaart en vervuilende industrieën bewerkstelligden tenslotte een drastische neergang van de visstand. De laatste zalm werd in 1957 bij Heerewaarden gevangen. De tijd was rijp om de achteruitgang van de visstand een halt toe te roepen.

Een blik onder water in onze rivieren!

Arthur de Bruin, RAVON

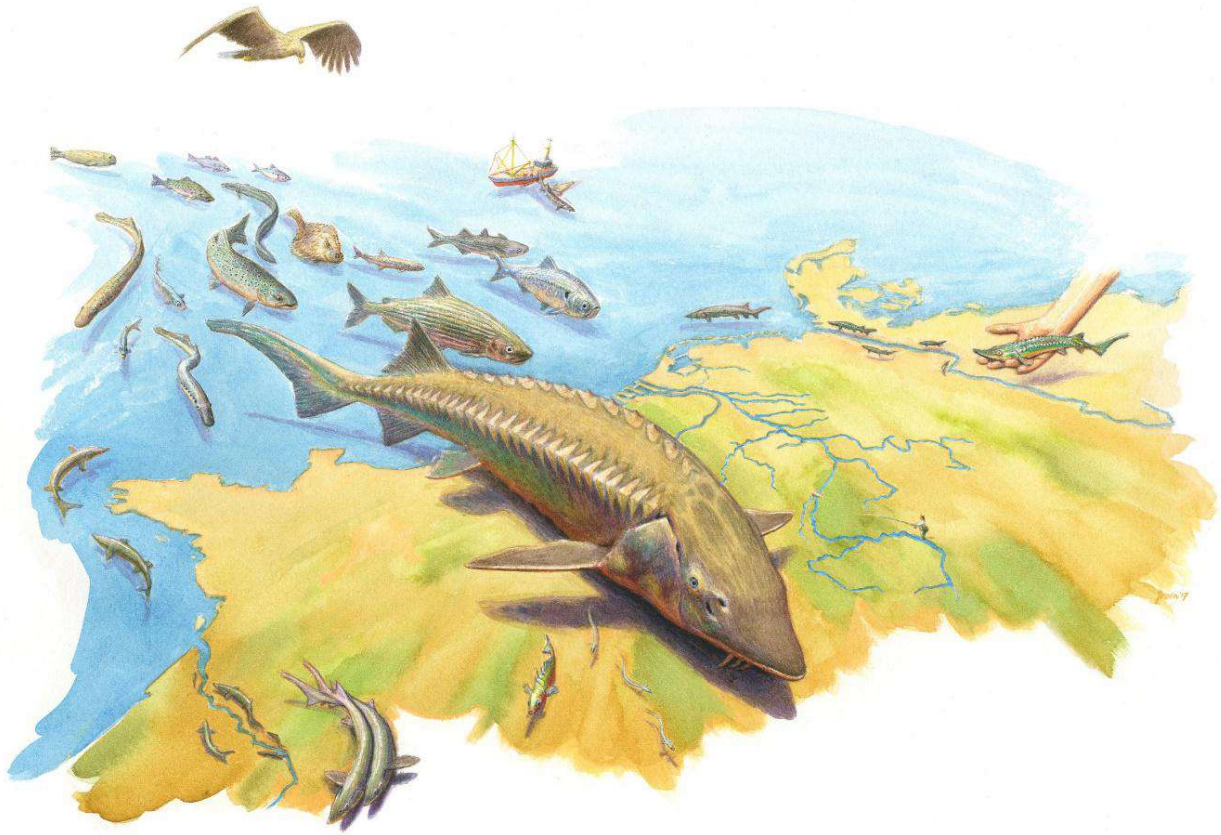

Weten wij eigenlijk wel wat er nu in onze Waal aan vis leeft? Dankzij systematisch onderzoek, geregisseerd door RAVON, hebben we hier een goed beeld van. Maar de echte beelden, Foto's en filmpjes van de rivierissen, hebben we ook! Arthur de Bruin is naast visonderzoeker voor RAVON ook professioneel onderwaterfotograaf en filmer voor Blikonderwater.nl. In deze presentatie duiken we onder in de wereld en ecologie van zoetwatervissen van onze grote rivieren.

Neem een flinke hap lucht en duik mee in de schoonheid van de onderwaternatuur onder de waterspiegel. Blikonderwater werkt er aan om de schoonheid van de natuur onder de waterspiegel met iedereen te delen. Tijdens de lezing duiken we aan de hand van foto's en film onder in het rivierengebied. We komen oog in oog met bijzondere onderwaterbewoners, sprookjesachtige landschappen en bijzondere verhalen.

De terugkeer van de steur

Ernst Schrijver, ARK Natuurontwikkeling

Nederland is een deltaland. Het water heeft ons gevormd. Ook vormt het soms een bedreiging. Vandaar dat wij het water graag buiten houden middels dijken en dammen. Voor trekvisser vormen deze constructies een barrière tussen zoet en zout water. Veel vissen zijn afhankelijk van een open verbinding tussen zoet en zout om hun verschillende levensstadia te voltooien. De grootste en één van de meest charismatische vissen is de Europese steur. Zeldzamer dan de reuzenpanda, tot vier meter lang groeiend en tot ongeveer 70 jaar oud wordend. De steur is een bijzondere vis. 100 jaar geleden was de steur een veel voorkomende vis in de Rijn, Rijndelta en de Noordzee. Rond 1950 is hij uit de Rijn verdwenen door vervuiling, overbevissing en de toename van barrières. De terugname is een Europese trend, die heeft geleid tot één laatste populatie in zuid Frankrijk. De steur is een anadrome vissoort: hij wordt geboren op zoet water en trekt naar zee om op te groeien, om vervolgens als volwassen dier terug te keren naar de geboorterivier. In tegenstelling tot de zalm herhaalt de steur deze reis meerdere malen. Verschillende natuurbeschermingsorganisaties werken in internationaal verband aan de terugkeer van deze oervis. De omstandigheden voor de terugkeer van de steur in de rivier zijn rijp voor een herintroductie. Het openen van de Haringvlietsluizen is de laatste schakel in het heropenen van de delta die zo belangrijk is voor het leven van trekvisser. Van de kweek van jonge steurtje, tot vrije passeerbaarheid van de rivieren tot communicatie met beroepsvissers op zee. Er komt veel bij kijken om de steur weer vrij baan te geven tussen zoet en zout, met andere trekvisser in zijn kielzog.

EXCURSIE

Op zaterdag 13 oktober geeft *Caroline van der Mark* van ARK Natuurontwikkeling een aanvullende excursie richting het Hollands-Duits Gemaal. De start is om 10.00 bij De Bastei bij het entreegebouw. De excursie duurt ongeveer twee uur.

Volgend Basteicafé is op donderdag 8 november met als (werk)titel "Natuur in filosofisch perspectief met (onder voorbehoud) *Thomas van Slobbe, Joseph Keulartz en Martin Drenthen*.